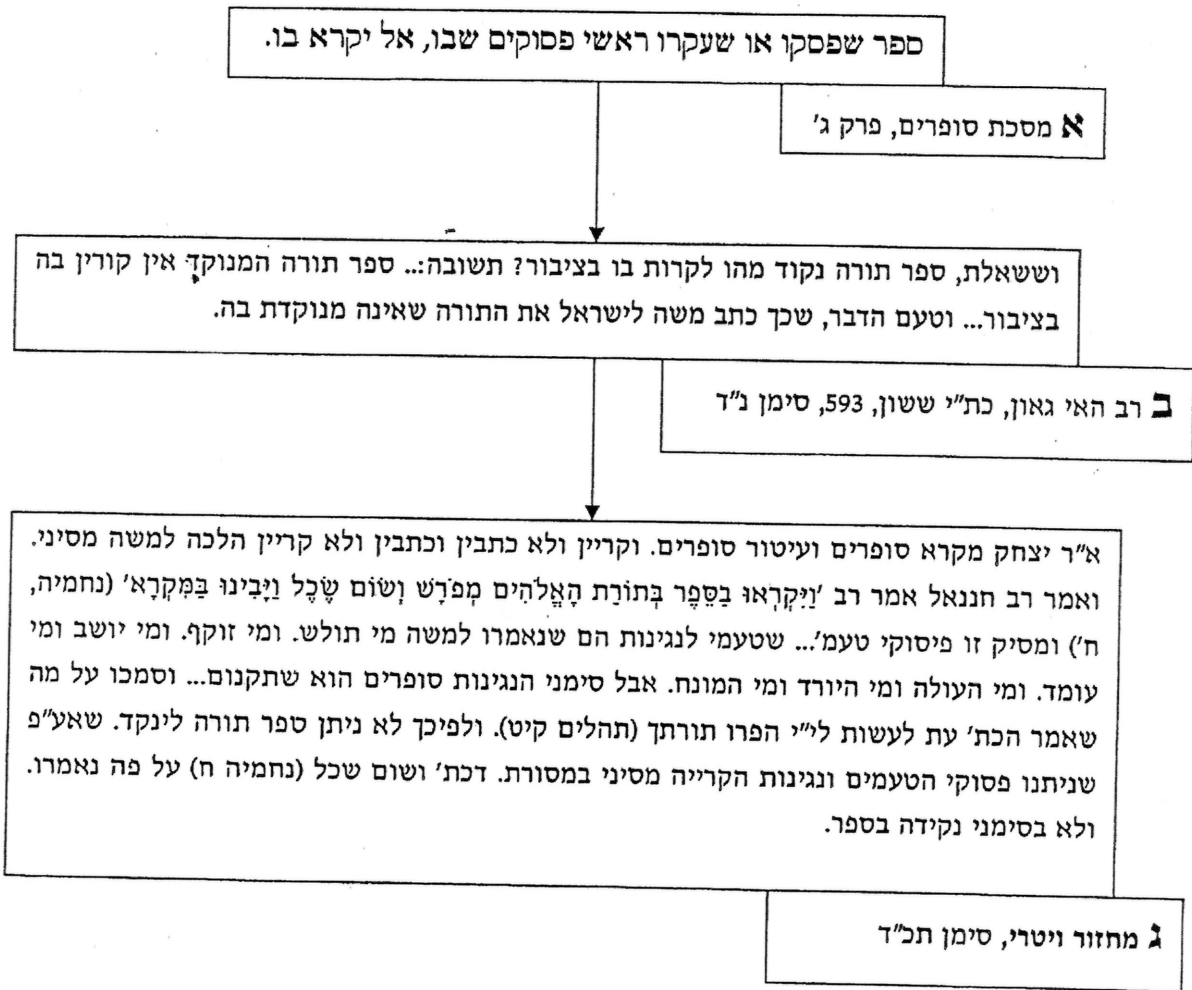

העולם המופלא של המסורה

אותו עם אוהם שהסבוי וונתקשתי
בהאי עניינא טובא ולא ידענא
מה למסור בה ו

מצורת דוד

ר"ל סכסא חסידים עימותו בדבר גדול: (ח) נוהג למניכס. ר"ל מפרש אגוי למניכס באיזע ענין תמאלו חוים ובאיזע ענין חסיג אחתס סמיחס: (ט) בחרב וכו'.

ר"ל באחד מאלס: ונסל. יסחון אל סכסדיסלסיוח סר לסס מעחס: וסי. יסטר חי וריוח נססו: כללו סללס לססמו מיד ססורניס: (י) סמחי סני. סמחי מחססחי: סמיר סולח לסרע לס וכו': (יא) ולגית מלך יסודס. מוסב על מלח סלמטר סלמור ברחילת סענין וסלומר ולכות וכו' סלמטר סממו וכו': (יב) דינו לכוקר. סול ענין דרך וירלו: גול. סנגול: עוסק. סגולן סטוסק

כב א ביה אמר יהוה ה' ביה
מלך יהודה ודברת שם אתיהדך
הזה: ב ואמרתי שמע דברי יהוה
מלך יהודה הישב עליי בסא הוד
אתה ועבדיהועמד הפאים בשערים
האקה: ג ביה א אמר יהוה עשו
משפט וצדקה והצילו גויל מיד
עשוק וגר יהום ואלמנה אלהנו
אלהתחמסו וגם נקי אלהתשקבו
במקום הזה: ד כי אםעשו תעשו
אתיהדך הזה ונבאו בשערי הבית
הזה מלכים ישבים לדוד עליי בסאו
ועבדיו ק' רכבים פרקב ובפוסים הוא ועבדיו

ס"א שמעו
וכספר מונה
כמע

ראיה ב

י"ח נטעם
בסופרא
כ"ז סאוקים
אית בסון א"ב
י"ג חסר

ד' כתיב וי'

אבן עזרא שמות לב לג תשא רשי

עבדך: (לג) ועתה. כבר פירשתי בספר דניאל וספרין סתמין כי כל הנזרות על כללום ועל הפרטים הם כמטרות שמים וככה סודו חכמים בני חזיונות רב קסם יוסוף בעבור ורחשו כאשר פירשתי: (לג) ויאמר. אמר הגאון וכו' וינחם כ' כי אמר להשמיד הכל והטעם הנה לא אחסא מספרו רק אשר הטע

וביום שקדו וגו'. עתה שמעתי אליך מלכותם ויד וממיד ממיד כשאסקוד. עליכם טעויותם ופסקתי עליכם מעט מן השון הוה עם אחר טעויות ואין טועות באה על ישראל שאין בה קצת מטרעון. עון העגל: (לג) ויוסף כ' את העם. מיתק כדקדק שמים לעדים בלא חמרה: (א) לך עלה מזה. א"י גבוה מכל המצות לכך לחמר עלה. ד"ל כלמי שאמר לו בטעת כעם לך דך חמר לו בטעת ראו לך עלה: אהה וכעם: כאן לא לחמר ועמד: (ג) ונרשתי את הכנעני וגומר. טעה אומות הם והגרשו עמד ומה מפרשים מאלו: (ג) אל ארץ זבת חלב ודבש. רבו אומר לך לטעלותם: כי לא חשבתם בקדריך. לך אני ואומר לך ושלחתי לטען מלאך

לב ועתה אסית תשא חפאתם ואם לאו יתני לא מספרך אשר פתבת: לג ויאמר ידוה ארתי משה מי אשר הפאלי אמחני מספרתי: לה ועתה קה ונתת את העם אך אשרי הפרתי קה הנה מלאכי יקח לפניה ובימים פקדתי ופקדתי עליהם חפאתם: לה וינח ידוה את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן: ס לג וינכר ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

לב ובען אם שבבת לחוביהו: ואם לא כתיני בען מספרך די פתבת: לג ויאמר למשה קאן די חב קדמי אמתוניה מספרי: לר ובען איניל דבר ית עמא לאתר: די מליית לך קא מלאכי יסך קדריך וינים אפערותי ויאסער עליהו חוביהו: לה ויקחא וי ית עמא על די אשתעקדו לעלא די עבד אהרן: א ופליל וי עם משה איניל סק מלא אה וקמא דאסקמא מארעא דמארים לארעא די קיימית לאברהם ליצחק ויעקב למיכר לבךך אתוניה: ויאשלה קדריך מלאכא ואתריה ית פנענאי אמוראי ותמא ופרווא תווא ויבוסאי: ג לארעא עבדא חלב ודבש ארץ לא אסליק שבינמי מביניה ארץ עם

הטעם את ישראל כלכם ולא נכדו כי לא עכדו וכו' ויוסף ה' את העם כעבור טענה העגל וכו' אסן: לאטעם בספר: (לד) ועתה. אל אשר דברתי לך. אל מקום הכנעני וכו' כדרך נעם כי בעבור נשאתי חטאתם ואתם שחבתם אותם כל כך לך נחם אותם: וכו'. וכו'. מתלת כל שנה וכו' הסקודה: (לג) ויוסף. ארץ לא חיתה המגפה בשנה כדאשול רק ספר. כמנוח מה טעמי ארתי וכעם מחר מינו: (א) וידבר. לך עלה מזה. כי כסודך למתא שחל עלול סוא. על כן חודך אהרס מזרומה כו כוא כדרום וכו' וכו' אשעה בעבור טעויות לאברהם ליצחק ויעקב: (ג) ושלחתי לטען מלאך. לטען ולא חמר המלאך הנודע כי טעם נקרט: (ג) כי לא חשבתם בקדריך. לא יעשה חשכן כי לא חשכון כמון בני

בעל הטרורים הנה מלאכי וכן לפניך מלאכי בנימטרים מזה וקח. וכן טולה כענין הלכה רבו למה שחמרו לטע דומה מי טענה פרוק טעה ספטים לטענה פרוק מזה ולחמר סמי"כ וכן הכלה לפניו. גם כנה, טולה כענין מזה ולחמר. הכס מלאכי. אומות מוכלל סתוה מלאכי המימד לי: הטעות, ג' אשר הטעות מחוז מלויס. וטענה מלויס כי הטעות כענין הטעות מן שאלו נפשו כי הספוד כענין הנה כמו בניבוסים וכו' הטעות מחוז מלויס הטעות מן שאלו נפשו:

בעל הטרורים הנה מלאכי וכן לפניך מלאכי בנימטרים מזה וקח. וכן טולה כענין הלכה רבו למה שחמרו לטע דומה מי טענה פרוק טעה ספטים לטענה פרוק מזה ולחמר סמי"כ וכן הכלה לפניו. גם כנה, טולה כענין מזה ולחמר. הכס מלאכי. אומות מוכלל סתוה מלאכי המימד לי: הטעות, ג' אשר הטעות מחוז מלויס. וטענה מלויס כי הטעות כענין הטעות מן שאלו נפשו כי הספוד כענין הנה כמו בניבוסים וכו' הטעות מחוז מלויס הטעות מן שאלו נפשו:

אל אשר ה' וכו' (עמך לך נחם) והתנהלתם את ארץ חזקו. ויאיש אל עבד פניו ולכו קמא, בכאם הכהנים, והארמי רות אל הפנעני כו' די סבירין וחננו ואננו חננו מלאכי ילך. ונת ערשו ערש ברזל. תנת כמה את עין הארץ. ואם לא חששו כן חננו שחמנו לה'. וידבר ה' וידלוג לאמר וכו' לך רב כי שרת. לך עלה מזה אתה. אחרי מות שני בני אהרן. בחר סמי דושבת. בסודר סמי דריש ספרא. וחברו בסודר סמי דמסח. בערכוח טואב דכו אתם עבריים. וחברו אעריכות דוהננו ללוים. בעצם היום הזה: העלית ג' וכו' כי ילך מלאכי. ושלחתי לטען מלאך. כי חחרם חחרים, ויהי כשמוע כל מלכי. בחר ובשפחה. ותעברו את חירון. דסוף יהושע. כל העם הנוחר. דבלבוסים. ושאר וחתיו ותיבוסים:

כע' מפרס ס' לחמר ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

כ' ואמר קהנתך ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

כ' ואמר קהנתך ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

ג' ויאמר קהנתך ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

כ' ואמר קהנתך ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

כ' ואמר קהנתך ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

כ' ואמר קהנתך ידוה ארתי משה קה עלה מזה אתה ותעם אשר העלית מארץ מצרים ארתי הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק ויעקב לאמר לזרעה אתנה: ושלחתי לפניה מלאך וגרשתי אתי הפנעני האמרי וקחתי והפרתי חתני והיבוסים: ג ארתי ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך

מן א'ס"ב

אחרי

ויבא מן המדבר וישב בארץ ישראל וישב בארץ ישראל וישב בארץ ישראל וישב בארץ ישראל

עשה אתו ואשר ימלא אתו
לכה תחת אכיו ולבש את בגדו
הבד בגד הקדש וכפר את
מקדש הקדש ואת אהל מועד
ואת המזבח וכפר ועל הכהנים
ועל כל עם הקהל כפר והיתה
זאת לכם לחקת עולם לכפר
על בני ישראל מכל חטאתם
אחת בשנה ויעשה כאשר צוה
יהוה את משה וידבר יהוה אל
משה לאמר בני ישראל לא
בעו את כל בני ישראל לאמרת
אלהים ונתתם את בני ישראל
לחוקת חטאתם וישב אשר
ישב אשר ישב אשר או
כשהו עונתו או אשר
ישחט מחוץ למחנה ואל פתח
אהל מועד לא הבאו לחקר
קרבת החרף לפעם שבו יהוה
רם יחשב מאיש חורף ארס שפן
ונסח חורף אשה הוא מקרב עמו
למען אשר זכאו בני ישראל
את זבחיהם אשר הם זכחיס על
פע השררה והביאם ליהוה אל
פתח אהל מועד אל הכרן וזכו
זכחיס שלמים ליהוה אתם וזרק

ויבא מן המדבר וישב בארץ ישראל וישב בארץ ישראל וישב בארץ ישראל וישב בארץ ישראל

הכהן אתה רכ על מזבח יהוה
פתח אהל מועד והקטיר החלב
לריח ניחח ליהוה ולא יזכרו
עוד את זכחיהם לשעירים אשר
הם זנים אחריהם חקת עולם
היתה זאת להם לדרתם ואלהם
האמר איש איש מבית ישראל
ומן חנו אשר יגור בתוכם אשר
יעלה עלה אחכה ואל פתח
אהל מועד לא יבאע לעשות
אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא
מעמיו ואיש איש מבית ישראל
ומן חנו הנר בתוכם אשר אין
כל דם ונתת לפע כנפש האבלת
אתה דם והפדת אתה מקרב
עמך כי נפש הבשר כדם הוא
ואני נתתו לכם על המזבח לנפר
על נפשתיכם כיהרס הוא נפש
וכפר על כן אמרת לבני ישראל
כל נפש מבשר אהאכל דם וחנו
הנר בתוכם לא יאכל דם ואיש
איש מבני ישראל ומן חנו הנר
בתוכם אשר יגור צד חיה או
עוף אשר יאכל ושפך את דמו
וכסו בעפר כי נפש כל בשר
דמו כנפש הוא ואמר לבני

כב 22 א 16, כי 195 ה' 22 (ה' 19)

ועל בני ישראל ויהיה זה עולם ויהי אחריו בריית כרבת עולם ויהי אחריו ויהי אחריו ויהי אחריו ויהי אחריו ויהי אחריו

מסרה גדולה - ג'ק'ק

דפוס ווי צ'ב (יבד)

דפוס ווי צ'ב (יבד)

אימק'ה יא

①

אמר ישקב בן חיים בן יצחק
 ן חרוביהו יסי' פתהן הגח
 זהו סיעור מה סיעידנו בהקדמתנו
 להעתיק ולחבר המסרה גדולה ו
 והכלתי גדולה על פי סדר ההלפא
 ביקח לפרסום ויפרכות ולגלול ב
 במעמקי ים המסרה להעלות כחמה
 ברה וחסדרה סזולה לא אחמול על
 מיטב הגון והלסקי הסוכני כחורי
 עפר וכסס כי יתרי פתחתי וחוח
 מפליה הפחתי ורסן מפניתי פלחתי
 וזהו זה כל המחנה אשר עמתי :

מערכת אות האלף

②

מח מולי נסבי א באמצעו
 חיבתא ולא קיינו וסיביה

- חאספן לחת תבן.
- והאספסוף אשר בקרובי
- והאצל חרד י' בענין.
- מסאת כי חשה ברעך.
- סראון סלך סטרין.
- בארוכה חרך אנכורך.
- כלאש ותקח יעל אשת.
- פלאי ויאכר לו כלאך.
- חטאים חנינו לשאול.
- ויאסף שאול לרא כפני.
- חלבמה חגד לרוד ויאסף.

③

ק'ח יהודאין כמשמין ור'

- וסיבנהן
- והיבס
- והמטל
- והטת
- ולכך
- והאברס
- והפיז
- וה
- והלאה
- והלכן
- והיצחק
- והשיב
- והכנס
- והכנס
- והלכך
- והכונן
- והטשפת
- והכצרים
- וההיארך
- והאלוהים
- והקני
- והאחתו
- והאחתו
- והחלל
- והחיא
- והארץ
- והטכט
- והנערה
- והחחד
- והלי
- והזנולן
- והנפתלי
- והגד
- והטכט
- והצאת
- והכלב
- והאיש
- והכשנהו ויהתלכו בארץ.
- והנער
- והזבת
- והשיתה
- והקראת
- והכשפט
- וההקס

④

- ולכפר
- והישדו
- והישרים
- מלבת
- והלכס
- והגרלם
- והקבל
- והחתום
- והלכן
- והנחשו
- והשק
- והיועצי
- והאחא
- והכנס
- והאחד
- והרות
- והלרג
- והכרמי
- והאכרס
- והיצויה
- והגיד
- וההסין
- והלקט
- והנעם
- והכלכל
- וההפול
- והרטיעם
- והלעולם
- והלחם

⑤

נקהלנו ה'יהודים מעריהם ככל-
 מדינות המלך אחשוורוש לשלח יד
 במבקשי רעתם ואיש לא עמד
 בפניהם פי נפל פניהם על-פל-
 העמים : וכל ישרי המדינות
 ויהי אחשוורפנים והפחזות ועשי
 המלאכה אשר למלך מנשאים את-
 היהודים פי נפל פחד מרובי עליהם
 דפוס ווי צ'ב (יבד). אוק, ט' ב

⑦

נשבע לתת לאבותם יט
 ומ'שום ונשבו בה יתגן
 ויהו לחם מסביב ככל
 אשר משבע לאבותם ולא
 עמד איש בפניהם ככל
 אבותם את כל אבותם
 נתן ויהו חרותם לא נפל י
 דבר מכל חרב חטוב אשר
 דבר סזונה אל בית ישראל
 חפל בא

כגז ארם 62B - יהוץ זא, אה

2 Reg. 4, 39.	ויצא אחד אל השרה	אֶרֶת	1
Jes. 26, 19.	חיו מחיך נבלתי	אוֹרָה	
Deut. 32, 27.	לולי כעם אויב	אָגוּר	
Prov. 30, 1.	דברי אגור בן יקה	אָגוּר	
Jes. 17, 6.	ונשאר בו עללות	אָמִיר	5
Hos. 4, 7.	כרכם כן חטאו לי	אָמִיר	
Gen. 48, 7.	ואני בבאי מפרן	אָפְרָת	
1 Chr. 2, 19.	ותמת עזובה ויקח	אָפְרָת	
1 S. 28, 6.	וישאל שאלו בה'	פְּאֹרִים	
Jes. 24, 16.	על כן באדים ככרו ה'	פְּאֹרִים	10
Ex. 15, 11.	מי כמכה באלם ה'	פְּאֵלִם	
Jes. 57, 5.	הנחמים באלים	פְּאֵלִים	
Gen. 39, 12.	ותתפשטהו בכגרו	פְּבַגְרוֹ	
Ex. 21, 8.	אם רעה בעיני אדנייה	פְּבַגְרוֹ	
Lev. 13, 48.	או בשתי או בערב	פְּעָרֵב	15
Prov. 7, 9.	בנשף בערב יום באישון	פְּעָרֵב	
1 Reg. 6, 38.	ובשנה האחת עשרה	בּוֹל	
Job 40, 20.	כי בול הרים ישאו לו	בּוֹל	
Num. 33, 25.	ויסעו מחררה	בְּמִקְהֶלֶת	
Ps. 68, 27.	כרכו אלהים	בְּמִקְהֶלֶת	20
Deut. 6, 16.	לא תנסו את ה' אלהיכם	בְּפִסְפָּה	
1 Chr. 15, 22.	זכנניהו שר הלויים	בְּפִשְׁאָה	
1 Chr. 21, 28.	בעת ההיא בראות דוד	בְּרֵאוֹת	
2 Chr. 26, 5.	ויהי לדרש אלהים בימי	בְּרֵאוֹת	
Prov. 14, 30.	חיי כשרים לב מרסא	בְּשָׂרִים	25
Prov. 19, 10.	לא נאוו לכסיל תענוג	בְּשָׂרִים	
Num. 16, 30.	ואם בריאה יברא ה'	בְּרִיאָה	
Hab. 1, 16.	על כן יובח לחרמו	בְּרֵאָה	
Jes. 11, 8.	ושעשע יונק על חר	בְּמוֹל	
Jer. 48, 23.	ועל קריתים ועל בית	בְּמוֹל	30
Num. 27, 7.	כן בנות צלפחד	דְּבָרֹת	
1 Reg. 5, 23.	עבדי ידרו מן הלבנון	דְּבָרֹת	
1 Chr. 27, 4.	ועל מחלקת החדש	דְּבִי	
Cant. 7, 13.	נשכימה לכרמים	דְּוִי	
Ex. 1, 16.	ויאמר בילרכן את	הָאֲבָנִים	35
Jer. 18, 3.	וארד בית היוצר והנהו	הָאֲבָנִים	
Gen. 42, 29.	ויבאו אל יעקב	הַקָּרֹת	
2 Chr. 3, 7.	ויחף את הבית. דד"ה	הַקָּרֹת	

Ps. 98, 1.	ה' מלך גאות לבש	לְכַשׁ ב'	
1 Chr. 26, 18.	למערב ארבעה	לְפָרְפֵר ב'	
Prov. 30, 1.	דברי אגור בן יסה	לְאִיתֵיֶל ב'	
Prov. 31, 4.	אל למלכים למואל	לְמַלְכִים ב'	
Cant. 4, 9.	אחתי כלה	לְפִכְנֵי ב'	
Jes. 30, 11.	סורו מני דרך הטו	מִנֵּי ב'	
Ps. 17, 14.	ירך ה'	מִמֶּתִים ב'	
Cant. 5, 9.	מה דורך מדור	מְדוֹר ב'	
Prov. 30, 29.	שלשה המה	מְוִטְיֵי ב'	
Jes. 40, 1.	נחמו עמי	נַחֲמוּ ב'	
Cant. 4, 12.	גן נעול אחתי	נְעוּל ב'	
Jud. 4, 18.	לרע. ותצא יעל לקראת	סוּרָה ב'	
Ps. 137, 7.	זכר ה' לבני אדום	עָרוּ ב'	
Gen. 49, 22.	בן פרת יוסף	פְּרֹת ב'	
Num. 15, 38.	דבר אל בני ישראל	צִיצֵת ב'	
Jud. 5, 30.	הלוא ימצאו יחלקו	צָבָעִים ב'	
Gen. 41, 21.	ותכאנה אל קרבנה	קָרְבָּנָה ב'	
Ther. 4, 18.	צרו צעדינו מלכת	קִצְנוּ ב'	
Jes. 24, 16.	מכנה הארץ זמרת	רְוִי ב'	
Ther. 1, 1.	איכה ישבה ברר	רַפְתִּי ב'	
Jud. 5, 7.	חדלו פרוון בישראל	שְׁקִמְתִי ב'	
Ex. 12, 42.	ליל שמורים הוא	שְׁמֹרִים ב'	
1 Chr. 7, 24.	וכתו שארה ותכן	שְׁאָרָה ב'	
Ez. 32, 16.	קינה היא וקוננוה	תְּקוּנָה ב'	
Ez. 32, 13.	והאבדתי את כל בהמתה	תְּלַחֵם ב'	
Dan. 5, 16.	ואנה שמעית עליך. כן כת'	תִּיְקַלֵּי ב'	

59.

א"כ מן ב' כ' וחריהון חרין לישנין וסימי' ①

Ein alphabetisches Verzeichniss von Wörtern, die zwei Mal vorkommen in gleicher Form aber in verschiedener Bedeutung.

ואני שלשת החצים	אֹרְהָ	1 S. 20, 20.
אתכם ביד אל	אֹרְהָ	Job 27, 11.

② "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה [קרי: שירו] עמי תפלה לאל חיי". ג' אלים, א"ב, ט

③ וכך כותב רש"י תהלים פרק מב פסוק ט:
שירה עמי - תהא חנייתו בתוכנו שירה ל' חניה כדמתרגמי' 'יוחן' ושרא, זו למדתי מתוך מסורת הגדולה שחבר את זה, עם 'ויהי שירו חמשה ואלף' (מ"א ה), באלפ"א בית"א של שתי תיבות החלוקים בפתרון - לימד שאין זה לשון שיר.

1 Reg. 5, 12.	וידבר שלשת אלפים	שִׁירָו	④
Ps. 42, 9.	יומם יצוה ה' חסרו	שִׁירָה	
Gen. 44, 2.	ואת נביעי נכיע הכסף	שִׁבְרוּ	
Jud. 7, 16.	ויהי כשמע גרעון	שִׁבְרוּ	

אלפים
אלפ"ה
אל

הכתר

זה המצחף השלם של עשרים וארבעה ספרים שכתב אותו מרי ורבנא שלמה הנודע בבן בויעא... ומסר אותו באר הטיב, המלמד הגדול, החכם הנבון, אדון הסופרים ואבי החכמים וראש המלמדים, המהיר במעשיו, המבין בפעליו, היחיד בדורותיו, מר רב אהרן בן מר רב אשר...

א מצחף על הכתר, כמאה שנה לאחר כתיבתו

בחורף של שנת 1943 הגיע איש לחלב כדי לבדוק נוסחאות הכתר. מאוחר יותר נודע לי שהוא היה פרופ' מ.ד. קאסוטו. רק אחרי ששהה כשבועיים בחלב, קיבל רשות לעיין בכתר. ואז נתבקשתי יחד עם עוד שני רבנים גדולים מהקהילה לשבת אתו ולהשיג כל יום ארבע שעות, במשך הזמן שהורשה לו לעיין בכתר. והזהירו אותנו לפקוח שבע עיניים עליו, ולהיזהר שלא יצלם ולא יתלוש דף מהכתר.

ב ספר אשרנו, עמ' ט', ב"ב, שבט תשס"ג

נסעתי במיוחד לחלב, ושם בדקתי אותו. ספר זה נחשב לרוב כספר שהיה בידו של הרמב"ם, ושעליו סמך הרמב"ם כשכתב את הלכות ספר תורה שלו. אבל, מתוך בדיקתי יצא לי שיש בהדלים חשובים בין כתב יד זה ובין מה שאומר הרמב"ם [למשל בחלוקת עשרת הדיברות ובמנין השורות של שירת האזינו] ולפיכך נראה שלא זה הספר שהיה בידי הרמב"ם.

ג פרופ' קאסוטו, מובא אצל יוסף עופר, כתר ארם צובה לאור רשימות קאסוטו, ספונות, ספר רביעי, י"ט, מכון בן צבי, ירושלים תשמ"ט

מי שבדק את הכתר ומדקדק בכללותו ובפרטותיו משתאה ~~ובפרטותיו~~ ~~משתאה~~ ליכולתו של נקדנו ומסרנו להוציא מתחת ידיו דבר מתוקן, בלא פגע ובלא תקלה, בשלמות שהיא כמעט למעלה מכוח אנוש. בקי היה בחסרות וביתרות, בדרכי ניקוד ובסתרי טעמים, וכל רו של מסורה לא אניס ליה. הוא היחיד בין כל הסופרים, הנקדנים, המסרנים והמהדירים שהצליח לכתוב ספר שלם של המקרא, בלא סטייה מכללי המסורה והוראותיה.

ד הרב ברויאר, על הכתר

ו.א.פ.
ה.ס.
כ.א.ב.

במקום הפרשה או ששינה צורת השירות הרי זה פסול ואין לו תקנה* אלא לסלק את כל הדף שמעה בו: ד' ולפי שראיתי שיבוש גדול בכל הספרים שראיתי בדברים אלו. וכן בעלי המסורת שכותבין ומחברין להודיע הפתוחות והסתומות נחלקים בדברים אלו במחלוקת הספרים שסומכין עליהם. ראיתי לכתוב הנה כל פרשיות התורה הסתומות והפתוחות וצורת השירות כדי לתקן עליהם כל הספרים ולהגיה מהם. וספר שסמכנו עליו בדברים אלו הוא הספר הידוע במצרים שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים שהיה בירושלים מכמה שנים להניה סמנו הקפרים ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן אשר ודקדק בו שנים הרבה והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו:

ושבעים ותשע. הכל שש מאות וששים ותשע: צורת שירת האזינו כל שיטה ושיטה יש באמצע ריוח אחד כצורת הפרשה הסתומה. ונמצא כל שיטה חלוקה לשתיים. וכותבין אותה בשבעים שיטות ואלו הן התיבות שבראש כל שיטה ושיטה.

רמ"ב, ס"ב ספר ט"ה
פ"ה ←

מהדורה פקסימילית

של כתב יד אוקספורד הונטינגטון 80

נגמר ספר שני בעזרת שדי
הלכות תפלה
הלכות קריאת שופע
הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה
הלכות ציצית
הלכות מילה
הלכות ברכות
הוגה מספרי אבינו רבי מיימון ז"ל

למבר
3
4
ש"ס גרה
א"ת
47
חמ"ט
4
ה"ל

לשון, האלף ס"ה, ש"המורה 15

מאה ארבע ועשרים הכלמאה ושמטה וחמשים ואלף
פתוחות כלהתורה מיתים ותשעים. ואלף הסתומות
שלש מאות ושמטה ושבעים. הכל שש מאות ששים ותשע
עשרת הייזין כל שטה ושטה יש באמצע ריוח אחד
כשורת הפרשה הסתומה ונמצאת כל חלוקה לשתיים ופותחין
אותה בשבעים וששים שטות ואלו הן התיבות שבראש כל שיטה

האם ניתן לשנות את הספרים שלנו

בעקבות הכתר?

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר בני עלי חטאו – אינו אלא טועה, שנאמר (שמואל א', א') 'ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים לה'. סבר לה כרב... מקיש חפני לפנחס, מה פנחס לא חטא – אף חפני לא חטא... והכתיב (שמואל א' ב') 'אל בני כי לא טובה השמעה!' – אמר רב נחמן בר יצחק: בני כתיב. והכתיב מעבירים! – אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מעבירים כתיב.

א שבת נה:

(כג) ויאמר להם למה תעשוין כדברים האלה אשר אנכי שמע את דבריכם רעים מאת כל העם אלה:
(כד) אל בני כי לוא טובה השמעה אשר אנכי שמע מעבירים עם ה':

ב שמואל א פרק ב

והא כתיב מעבירים, אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב - קשה בעיני שם החכם הנזכר כאן, כי אומר אני שטעות גדול הוא, ולא גרסינן לה להא מילתא, שהרי בספרים מוגהים כתיב מעבירים וגם במסורה הגדולה במקום שמנויין שם כל התיבות דלא כתיב בהן יו"ד וקורין - ולא נמנה זה, והם מנויין על פי החשבון, וזו אינה קשיא, דהאי מעבירים - לאו לשון עבירה הוא, אלא לשון ויעבירו קול במחנה (שמות לו), והכי קאמר להו: לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעבירים ומכריזין וקובלים עליכם, והאי מעבירים - לשון רבים הוא, ואעם ה' קאי ולאו אבני עלי, שהרי הם היו עוברים, ולא היו מעבירים את אחרים.

ג רש"י שבת נה:

מעבירים כתיב - הש"ס שלנו חולק על ספרים שלנו שכתוב בהם (מעבירים) וכן מצינו בירושלמי בשמשון והוא שפט את ישראל ארבעים שנה מלמד שהיו פלשתים יראים ממנו כ' שנה אחר מותו כמו בחייו ובכל ספרים שלנו כתיב כ' שנה (שופטים טז).

ד תוס' שם ד"ה מעבירים

ועוד איכא כמה פעמים דהמסורה פליג אהש"ס, וכותבים כהמסורות, ולהש"ס פסול...
דלדינא קי"ל כהש"ס, ולענין כתיבת ספר תורה – כתבינן מלא [כמסורה].

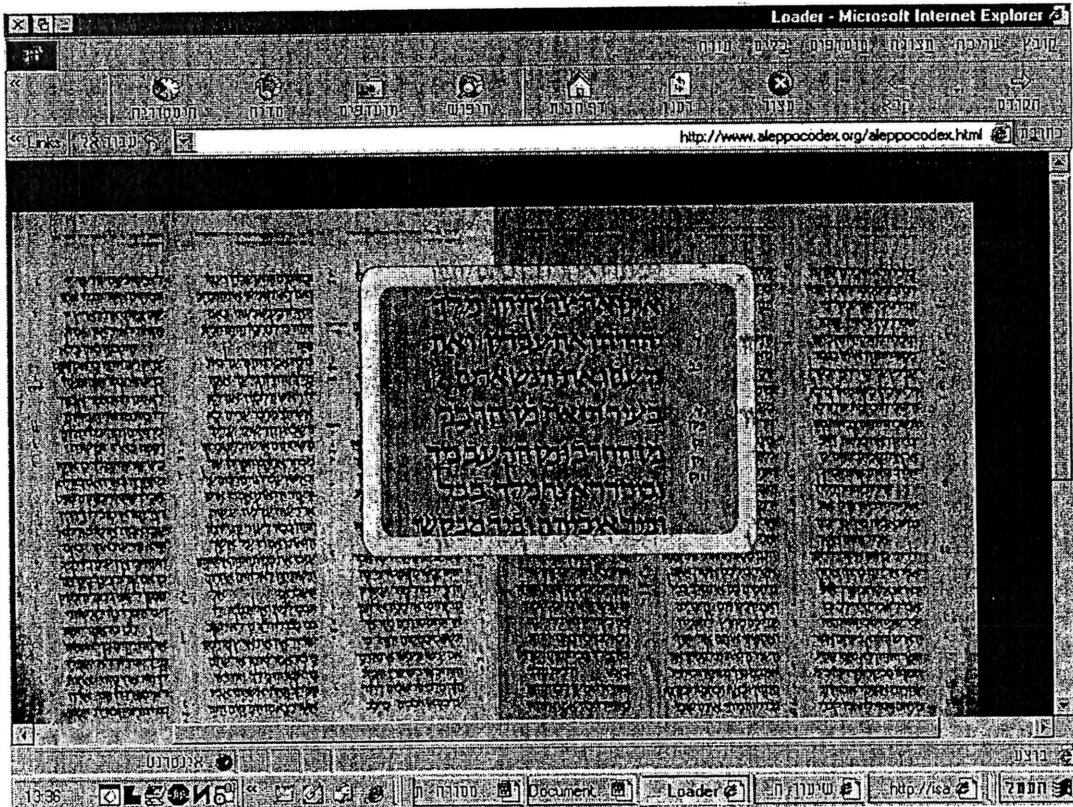
ה שו"ת חת"ס סימן נ"ד

אין מסורת מקובלת באשכנז בנביאים ובד' מגילות. המסורת היחידה מדור ודור בהנ"ל היא מסורת קהילת חלב (ארם צובה) שהכתר המפורסם שלהם הוא הספר שהגיהו בן אשר, שעליו סמך הרמב"ם, והיא מסורת מבוססת על פי תלמידי חכמים...

1 הרב חיים קנייבסקי והרב נסים קרליץ והרב וואזנר
(מובא בספר "אשרנו", שבט תשס"ג)

ביוגרפיה על הכתר ועל המסורה: הרב מרדכי ברויאר, כתר ארם צובה והנוסח המקובל של המקרא, ירושלים, תשל"ז; ישראל ייבן, כתר ארם צובה ניקודו וטעמיו, כתבי מפעל המקרא של האוניברסיטה העברית, ג', ירושלים, תשכ"ט; יוסף עופר, ספונות, ספר רביעי, י"ט, ירושלים תשמ"ט, עמ' 277; המסורה למקרא (אסופות ומבואות בלשון, ג'), ישראל ייבן, בעריכת יוסף עופר, תשס"ג, עמ' 11 ואילך (ושם בעמ' 14, בבליוגרפיה נוספת); סיפורו של כתר ארם צובה, של א' שמוש; מנחם כהן, מבוא למהדורת הכתר, מקראות גדולות הכתר, יהושע ושופטים, חלק א', רמת גן, תשנ"ב; לשוננו נ"ד, עמ' 155.

www.aleppocodex.org/aleppocodex.html

דגם ה

מסורה מציינת (מסורה העצומה)
919 א"א (ס)

תיבות יהודאיות שתחילתן ומ

